

obiteljima, izaći s njima na ulice i trgovce naših gradova, popeti se na Kalvarije današnjeg patničkog čovječanstva noseći mu vjeru i nadu u slavu uskrsnuća. Tada bi nam ova otajstva bila još draža i životnija, bliža i korisnija. A redovnica bi nam mogla dosta toga otkriti iz svog životnog i redovničkog života, iz svoga susreta s braćom ljudima i s njihovim problemima.

C. T.

JOSEPH MALOUX, Uvod u sociologiju religije, izdala KS, Zagreb 1970, str. 5—199, priručnik.

Fr. Houtart je knjizi napisao predgovor. Houtartovu studiju SOCIOLOGIJA I PASTORAL također je izdala KS, i o njoj je bilo govora u ovoj reviji (BS, 1969, br. 2—3, str. 307).

Treba pohvaliti i pozdraviti ovakve publikacije osobito stoga što se kod nas istom uvodi literatura o tom pitanju. Crkva ne prestaje upozoravati kako je potrebno da svećenički kandidati crpu pomoć i od sociologije, ali da se u sociologiji izobrazе prema ispravnim metodama i normama crkvenog autoriteta (TE-MELJNE ODREDBE od 6. I. 1970, br. 94). Znači da za kleričku izobrazbu od te sociologije Crkva očekuje neku pomoć kad traži da se sustavno predaje KATOLICKA DRUSTVENA NAUKA (isto mj. br. 79).

Neka sam pitanja odnosa religiozne sociologije prema moralci i KDN dodirnuo u KDN, Zagreb 1971, br. 12 i 20, iako postoji razlika između svih tih izraza («sociologija religije», «religiozna sociologija», «pastoralna sociologija», «sociologija i pastoral» itd.), što je neminovno u nekoj općoj tendenciji da se znanosti decentraliziraju i atomiziraju.

Publikacije (prijevodi) takvog znanja vrlo su korisne, ali bi bilo poželjno da se hrvatskim izdanjima pridodaju podaci naše stvarnosti (npr. u vezi sa str. 21, 24 itd.) jer bi tada knjiga doista poslužila kao Uvod u sociologiju religije u našoj sredini. Danas bi trebalo obrađivati i pitanje tzv. «podzemne Crkve» i «Crkve kao sekte» ili stvaranje sekti u Crkvi, ali ova napomena ima samo taj

cilj da pozove zainteresirane da porade u tom pravcu. Jer pastoralna teologija uvijek treba da polazi od teoloških principa djelovanja spasi-teljske volje Božje ukoliko se ona odražuje u povijesnom razdoblju, dakle i u ovom našem.

N. D.

FRANÇOIS HOUTART: Eksplozija Crkve. Preveo Antun Zamuda. Izd. Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1971.

Svjedoci smo napetosti, nemira i nesigurnosti, koji su zahvatili Crkvu u ovo postkoncilsko doba. A po svemu sudeći izgleda da se ta situacija ne približava smirivanju, nego da se ona nalazi u svom početnom stadiju. Koncil je djelovao kao snažna eksplozija koja svojim popratnim detonacijama potresa Crkvu u svim područjima njezina života. Znači li to preobražaj, novu formaciju i nastajanje novog lica Crkve, ili pak njezino rasulo i propast?

François Houtart je u svojoj knjizi EKSPLOZIJA CRKVE optimist, upućuje nas na to da se Crkva nalazi u fazi preobražaja i prestrukturiranja kako bi ovome suvremenom svijetu mogla dati vjerodostojno svjedočanstvo o Onome u koga vjeruje, koji je njezin Utemeljitelj i njezina životna snaga. A svaki je proces napuštanja starih i traženja novih struktura jedne zajednice popraćen krizama, napetostima, strahovanjima i nesigurnošću. Traženje novih putova popraćeno je ne samo uspjehima nego i stranputicama, lutanjima i neuspjesima. A neuspjesi uzrokuju krize, ogorčenja i nostalgiju za starijima, već stoljećima prokušanim. Međutim, sve su te pojave znak vitalnosti Crkve, kao i dokaz da je ona ozbiljno shvatila zadaću koju si je na Koncilu postavila i da je odvažno zakoračila naprijed prema postavljenom cilju.

Houtart u EKSPLOZIJI CRKVE sa sociološkog gledišta trijezno i smireno analizira uzroke i proces previranja i napetosti u postkoncilskoj Crkvi. To međutim ne znači da on Crkvu promatra kao bilo koju drugu, čisto ljudsku instituciju i organizaciju i da na toj razini povlači zak-

ljučke i predlaže rješenja. Za njega je Crkva prvotno Božje djelo, sakrament spasenja za ovaj svijet, zajednica koja ostvaruje jedinstvo Boga i ljudi, a njezin je zadatak da sve ljude, bez obzira na porijeklo, rasu i kulturu, privodi k Bogu. Crkva je Božje djelo, ali kako je ona također zajednica ljudi, to je ona kao zajednica u svojoj organizaciji i razvoju podvrgnuta zakonima naravnog razvoja čovjeka i društva. Bog u tom svijetu ne djeluje mimo zakona koji su njemu (svijetu) svojstveni; i stvaranje svijeta sa svim njegovim zakonima razvoja Božje je djelo.

Međutim, potrebno je da svi naši postupci u reformi Crkve, njezinih struktura i funkcija, budu u skladu s unutarnjim i vanjskim ciljevima Crkve (27).

Stoga Houtart, premda sociolog ne pristupa proučavanju postkoncilske Crkve empiričkom metodom, polazi od definicije Crkve i nove formulacije njezinih ciljeva kako ih je dao II. Vat. sabor.

Upućuje zatim na to što iz toga slijedi za život Crkve, njezinu zadaću i njezino unutarnje ustrojstvo.

Koncilska definicije Crkve kao naroda Božjeg od presudne je važnosti za unutarnje ustrojstvo Crkve, jer to povlači za sobom promjenu odnosa hijerarhije i vjernika, kao i novu raspodjelu službi, funkcija i odgovornosti. Svaki je vjernik pozvan da aktivno i odgovorno sudjeluje na poslanju Crkve.

Koncil međutim za Crkvu znači i veliku prekretnicu prema van, prema drugim kršćanskim i nekršćanskim vjerskim zajednicama, prema ateistima, kao i prema svijetu općenito. Princip odnosa postao je dijaloški, a dijalog pretpostavlja poštivanje tuđeg mišljenja i tuđih vrednota. Očito je da se taj novi odnos Crkve prema van mora također odraziti na organizaciju strukture same Crkve. Crkva kao institucija stoji pred zadatkom da vrednote evanđelja tako oživotvori da bi njena vanjska pojava svim ljudima postala poziv na zajedništvo s Bogom. Taj zahtjev za naglim prestrukturiranjem prouzrokuje u Crkvi napetost, nemir, nesigurnost. Osim toga Koncil je dao malo konkretnih smjernica za prestrukturiranje crkvenih institucija, pa

se nalazimo u razdoblju traženja i eksperimentiranja. U tom traženju i eksperimentiranju treba stalno imati pred očima ciljeve Crkve, upozorava Houtart. Koncil je samo započeo obnovu. Trebat će stoga još dosta vremena dok nove vrednote prihvate svi članovi Crkve kao svoje, jer obnova Crkve u svim njenim strukturama nije pitanje dekretiranja odozgo, nego stvar postepenog unutarnjeg razvoja svakog vjernika i svećenika. Houtart stoga smatra potrebnim da bi proces promjene u Crkvi trebalo institucionalizirati da ne bi bio stalno ugrožavan i gušen. Međutim, on zabacuje i mišljenje onih koji smatraju da bi taj proces trebalo ubrzati, pa traže da koncilske smjernice budu precizno formulirane i jednostavno svima naložene. Takvo gledište Houtart naziva pretkoncilskim (75).

Teško razdoblje u kojem se nalazimo zahtijeva da se duboko suživimo s Crkvom i da se čuvamo od ekstreme. Od teologa se traži da se u svom istraživanju više obaziru na zajedništvo vjere, a od hijerarhije da ne guši proces mišljenja i da bude spremna mijenjati strukture gdje je to nužno (66).

Houtart nadalje pokazuje kako razvoj svijeta i njegova situacija stavljaju Crkvu pred nove zadatke i sile je da prestrukturira uloge, institucije i funkcije unutar crkvene organizacije, pa u tu svrhu kao primjer navodi pitanje svećeničke funkcije i instituciju današnjih župa. Obnova će zahtijevati i ukidanje preživjelih institucija i uvođenje novih, koje će odgovarati zahtjevima vremena. Prvi koraci u tom smjeru već su i učinjeni (biskupske sinode, novi sekretarijati, reforma Kurije i reorganizacija misijske djelatnosti).

Houtartovo realističko promatranje očituje se i u tome da on ne teži za nekom »evandeoskom« Crkvom, koja bi bila bez ikakvih struktura i vanjske organizacije. Nemoćnije je da neka zajednica ostane zajednica bez određene strukturiranosti i vanjske organizacije. No organizacija i strukture moraju biti takve da optimalno omogućuju vršenje poslanja Crkve i njezine zadaće.

Houtartova EKSPLOZIJA CRKVE želi nam pomoći da upoznamo i na-

učimo poštivati zakonitosti procesa razvoja u ovom razdoblju prestrukturiranja i reorganiziranja crkvene zajednice, kako bi se uz neizbježne napetosti i nemire, koji prate svaku promjenu, izbjegli nepotrebni »kratki spojevi« i otvoreni sukobi, koji bi obnovi Crkve bili samo na štetu.

Preporučili bismo svima, a osobito onima koji su aktivno angažirani u postkoncilskoj obnovi Crkve — svećenicima i laicima — da dobro proučavaju Houtartovu EKSPLOZIJU CRKVE. Ona nam u mnogočem može biti putokaz.

Tomo Petrić

SEKSOLOŠKE STUDIJE, izdala KS, Zagreb 1971, redaktor teksta dr. M. Gaudefroy, u suradnji s raznim piscima.

Izdavač nam prikazuje djelo koje je, prema ocjenama, ukrašeno »izvanrednim kvalitetama«, ali »istraživačke i znanstvene naravi«, i to kao »sveučilišni priručnik«, bolje reći: »priručnik za informaciju«. Dakle, kao da je i sam izdavač osjećao poteškoću u koju kategoriju da svrsta ovo djelo.

Što se tiče bioloških, psiholoških, anatomskih, fizioloških i patoloških pogleda u problem što ga studije obrađuju, prepuštam stručnjacima da prosude da li su studije na poželjnom stupnju znanstvenosti i dokumentiranosti. Drugi vat. koncil posvetio je veliku pažnju zakonitoj autonomiji prirodnih znanosti (GS br. 36; 59), ali je u isto vrijeme upozorio da između rezultata tih znanosti i podataka vjere ne može biti sukoba. Ako te znanosti iznose zaključke koji se protive podacima vjere i kršćanskog morala, njihova je autonomija kriva (GS br. 20; 36).

Ako smo uvjereni da je etičko-religiozna čovječja dimenzija iznad svih ostalih te da objektivni red morala uključuje i nadilazi redove svih znanosti i umjetnosti (IM br. 6), bit ćemo oprezni kada čitamo programatske riječi »istraživačkog« i »znanstvenog« poziva, jer pod njima se može štošta skrivati. Te odlike pristaju ljudskim znanostima, ali kršćanska vjera sa svojim postulatima i

na području morala izvire iz božanskog izvora, ona je ODOZGO, pa joj oznaka »istraživačkog« i »znanstvenog« rada ne pristaje *univokno* kao ljudskim znanostima.

Ostavlajući, dakle, po strani ostale studije, mene zanimaju rasprave s područja morala. U ovim ih je djelu napisao Pierre Montaigne, profesor kanonskog prava. U predgovoru je rečeno kako su te refleksije nekako zastale pred pojavom enciklike HV, ali uza sve to tiskane su na francuskom jeziku, i evo prevedene na hrvatski jezik, pa su bez ikakva usklađivanja s tom enciklikom predane našoj javnosti.

Općenito bih primijetio da Montaigne raspravlja o tom pitanju s vrlo malo teološke stručnosti. On iznosi svoje osobne refleksije i daje izrazima svoje značenje. Mnogim njegovim »crnim« sudovima o stoljetnoj moralici mogao bih odmah na početku (u vezi sa str. 105) staviti pred oči kako sv. Toma gleda u braku stvaralački poziv čovjeka (I P q. 119) pa ga ubraja među faktore evolucije. Bez sumnje, ljubav ne reducira samo ni poglavito na »spolnu aktivnost«, kako to čini Montaigne (str. 365), nego je shvaća kršćanski i specifično ljudski. Vjerna ljubav u braku jest kao nedjeljiva veza duša, kao neka forma braka (III P, q. 29, art. 2), te se međubračni odnosi, pa i tjelesni, imaju odvijati u poštivanju partnera, u pažnji i obziru prema njegovoj osobnosti (SUPPL, q. 64, 1 ad 2; 6 ad 1), a sam je spolni čin određen da bude izvor zasluga i milosti (isto mj. q. 41, 4). Optimistički pripisuje ljubavi znakove ugodnosti (ETH, br. 16145; 1723), u svakom slučaju ona je faktor jedinstva, jednakosti, neke ekstaze itd.

Iz nediferenciranja pojma »ljubavi« slijede mnogi drugi nedostaci u studijama P. Montaignea. Bilo bi poželjno da je neke fraze uokvirio u konkretne kategorije, pa bismo jasnije vidjeli što one mogu značiti u životnoj praksi (vidi str. 109 na vrhu). — O celibatu se izražava s malo obzira prema izražavanju Crkve (Denz 1810). — Ne vodi računa o imanentnoj demarkaciji dobra i zla i specifično ljudskim postupcima, kao da sve prepušta valu relativiteta. — Dokazuje da slabo pozna tradi-